

GRADIVO ZA JAVNO RAZPRAVO O PRENOVI SOCIALISTIČNE ZVEZE

S SEJE PREDSEDSTVA OK SZDL

V aprilu o prenovi socialistične zveze, v maju pa o ustavnih spremembah

Na 20. seji predsedstva občinske konference SZDL, ki je bila v ponedeljek, 27. marca, so obravnavali poročilo o delu občinskega izvršnega sveta, upravnih organov in strokovnih služb v lanskem letu ter se dogovorili o javnih razpravah v socialistični zvezi in političnem pluralizmu ter o ustavnih spremembah SR Slovenije.

Na seji predsedstva je bilo dogovorjeno, da bo javna razprava o ustavnih spremembah socialistične republike Slovenije v mesecu maju. V mesecu aprilu pa se je treba polno posvetiti lastni organizaciji, to je socialistični zvezi in političnemu pluralizmu. To je eno od vprašanj v okviru prenov Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, ki so ga obravnavali na 21. in 23. seji predsedstva RK SZDL Slovenije, ter brez ambicij, da bi ponudili končne odgovore na vso paleto odprtih vprašanj, oblikoval stališča, predloge in usmeritve, ki jih v pomoč razpravam v naši občini objavljamo. Tudi predsedstvo ob-

činske konference je menilo, da je nemogoče razpravi ponuditi dokončni dokument, v razpravi naj ljudje v vseh svojih sredinah, organizacijah in društvi predvsem povedo, kakšna naj bi po njihovi socialistična zveza bila, da bi lahko v njej in z njo ustvarjali, oblikovali in gradili socialistično skupnost, v kateri bi prijazno živeli. V razpravi je treba imeti v mislih tudi nujne prenovne drugih družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev. »Težišče dela bo treba prenesti v krajevno skupnost, s forumom med ljudi. Nosilci funkcij bodo morali postati odgovorni ljudem v svojem kraju in ne le svojim vodstvom...« je bilo slišati na seji predsedstva, čeprav ni bil namen seje vsebinska razprava o tej točki, temveč dogovor za organizacijo razprave v vseh sredinah do 20. aprila, ko jo bodo strnili na seji občinske konference SZDL. Seja republiške konference, prav tako na to temo, pa bo predvidoma 26. aprila letos.

S. G.

Predsedstvo Republiške konference SZDL Slovenije je na 21. seji, 6. januarja 1989 obravnavalo temo »Socialistična zveza delovnega ljudstva in politični pluralizem«; na 23. seji, 31. januarja 1989 pa je sprejelo naslednje

Ugotovitve, stališča in usmeritve

I. SZDL DANES – ODPRT DIALOG

Razvoj političnega sistema socialističnega samoupravljanja, odločnejše uveljavljanje demokratičnih odnosov pri reševanju družbenih vprašanj ter družbenoekonomska in moralna kriza, v kateri živimo, zahteva upoštevanje političnega pluralizma kot možnost za izražanje, soočenje in uveljavljanje interesov posameznikov in njihovih združenj.

Socialistična zveza je doslej – kljub prizadevanjem za demokratizacijo odnosov znotraj nje – same kot organizacije delovnih ljudi in občanov ter njihovih družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter združenj – še vedno premalo omogočala uveljavljanje političnega pluralizma na podlagi argumentov in odprtega dialoga. Njena aktivnost je v preveliki meri slonela na poudarjanju vloge družbenopolitičnih organizacij namemsto, da bi ustvarjala prostor, v katerem bi prihajalo do organiziranega soočenja mnenj, odločevanja do variantnih in različnih predlogov ljudi.

II. ZAKAJ SMO PREMALO UČINKOVITI?

Socialistična zveza je takšno svojo vlogo opredelila že v dokumentu »SZDL danes«. Samokritično je večkrat ocenjevala nedoslednosti in pomanjkljivosti pri njegovem uresničevanju, saj ni sledil potrebam družbenega razvoja. Tudi spremembe in dopolnitve statuta SZDL Slovenije v letu 1987 so bile sprejete z namenom, da bi ustvarili pogoje in možnosti za še bolj odprto frontno socialistično zvezo. Toda gre za očiten razkorak med dogovori, formalnimi možnostmi in prakso; še več: socialistična zveza je tudi sama v prelomnem obdobju. Prenova SZDL je med bistvenimi pogoji za njeno drugačno vlogo v političnem sistemu. Od prenovljene SZDL bo v mnogočem odvisna tudi uveljavitev ideje o političnem pluralizmu. Zato naj prenova socialistične zveze poteka tako, da bo zagotovljen prostor za izražanje, soočenje in konkretnost različnih programov organiziranih političnih subjektov. Predlogi, mnenja in ideje vseh, ki so zainteresirani za aktivno udeležbo pri urejanju družbenih vprašanj, morajo dobiti svoj prostor v Socialistični zvezi, pri čemer mora biti zagotovljeno spoštovanje demokratičnih pravil ravnanja ter uveljavitev kulture političnega dialoga. To velja tudi za spoštovanje mnenj manjšine ter posameznika, na vseh ravneh.

III. NESTRANKARSKI POLITIČNI PLURALIZEM

Reforma političnega sistema zahteva odpiranje širokega pro-

stora za nestranski politični pluralizem, ki se lahko zagotavlja v prenovljeni SZDL. Zato mora socialistična zveza storiti vse, da bo skladno z ustavno opredeljeno funkcijo postala privlačnejša in sprejemljiva za nova gibanja in zveze. V njej morajo imeti ljudje, njihove interese in programske skupine, organizacije, gibanja ter zveze možnost ustvarjalno prispevati k oblikovanju političnega sistema socialističnega samoupravljanja. To je njena pomembna naloga, saj vsi ti s svojo aktivnostjo, inovativno ustvarjalno sposobnostjo lahko ponudijo mobilizirajoče programe za kvalitetnejši družbeni razvoj. Socialistična zveza mora zagotoviti ustvarjalno sodelovanje posameznikom, ki se neposredno vključujejo v njeno delo. Zato mora nameniti posebno skrb poživiti, posodabljanju in stalni aktivnosti svojih organizacij in demokratičnim metodam dela organov SZDL na vseh ravneh.

IV. OMOGOČATI ZDružEVANJE LJUDI

Z ustavo je zajamčena svoboda združevanja delovnih ljudi in občanov v družbenopolitične in druge družbene organizacije in društva kot sestavni del socialističnega samoupravnega sistema. V tem okviru je omogočeno tudi ustanavljanje novih zvez in oblik organiziranja in delovanja občanov. Tudi zadnje spremembe statuta SZDL Slovenije so samo razširile možnosti za uveljavljanje interesov združenj ter družbenih gibanj, skupaj z družbenimi organizacijami in društvi pri uresničevanju njihovih interesov, političnih pravic ter dolžnosti v okviru obstoječega principa organiziranja socialistične zveze. Zato Socialistična zveza sprejema vse nove pobude za ustanavljanje različnih združenj kot proces uveljavljanja, soočanja in tekmovalnosti političnih dejavnikov, katerih legitimnost je pogojena z doslednim spoštovanjem ustavne ureditve.

Delovanje novih združenj, zvez in družbenih gibanj v okviru Socialistične zveze pomeni pomemben prispevek k razvejanosti njenega delovanja ter pomembno dopolnitev njene aktivnosti. Je sestavni del procesa njenega posodabljanja in nadaljnje demokratizacije. Pri iskanju rešitev in razreševanju odprtih vprašanj svojega organiziranja in delovanja mora zagotoviti, da bodo v ta proces vključeni vsi, ki želijo delovati znotraj nje.

V. ODGOVORITI MORAMO NA NASLEDNJA VPRAŠANJA!

V razpravi moramo posebno pozornost nameniti iskanju najboljših skupnih poti in načinov za učinkovito udeležanje temeljnih

izhodišč organiziranja in delovanja SZDL, ki so:

- Socialistična zveza delovnega ljudstva je organizacija, ki zagotavlja ljudem pogoje za uresničevanje njihovih ustavno opredeljenih pravic delovanja;
- Socialistična zveza delovnega ljudstva je najširša družbenopolitična organizacija občanov, organizacij, gibanj, združenj in drugih političnih dejavnikov, ki je zgrajena na principu individualnega članstva in neposrednega izražanja interesov (vedeti pa moramo, da so nekateri mnenja, da naj bo SZDL le koalicija različnih zvez in ne organizacija, ki ima tudi lastno članstvo);
- Socialistična zveza delovnega ljudstva je organiziran, odprt prostor za izražanje in soočanje različnih interesov, pri čemer morajo imeti vsi, ki se vključujejo vanj enakopraven položaj;
- Socialistična zveza delovnega ljudstva je organizacija, ki omogoča različnim zvezam in gibanjem ter drugim oblikam organiziranja, da v njej in prek nje uveljavljajo svoje ideje, interese in programe;
- Socialistična zveza delovnega ljudstva je skupen pluralističen prostor, ki omogoča neposredno vključevanje v skupščinski in volilni sistem in uveljavlja na obeh področjih tudi svojo nadzorno funkcijo.

VI. PREDNOSTNE NALOGE

Zavedajoč se, da je treba za uveljavitev sodobnejše in učinkoviteje Socialistične zveze opraviti vrsto kratkoročnih in dolgoročnih nalog, se Predsedstvo RK SZDL Slovenije zavzema predvsem za:

- Pospešeno aktivnost pri izdelavi nove ustave SR Slovenije in nove ustave SFRJ. Pri tem mora biti opredeljen Socialistične zveze in njene vloge v družbenopolitičnem sistemu takšna, da v nobenem primeru ne bo omogočala monopolnega oz. privilegiranega položaja posameznim organizacijam oz. posameznikom;
- kritično presojo in oceno določenih dokumentov »SZDL danes«, temeljnih načel statuta in programskih usmeritev, da bi na podlagi njihovega dograjevanja v duhu sodobnih spoznanj oblikovali jasen program SZDL Slovenije, ki bo izrazil politično voljo slovenskega naroda, madžarske in italijanske narodnosti in vseh, ki živijo in delajo v SR Sloveniji in ga bodo sprejeli ter se po njem ravnali vsi njeni deli. Takšen program bi sprejeli na kongresu SZDL Slovenije, ki bi ga ponovno sklicali po več kot dvajsetih letih. Prizadevali si bomo, da bo ta program dobil svoje mesto tudi v programu ZK SZDL Jugoslavije, s čimer bomo prispevali k jugoslovanski sintezi.

- nadaljnjo krepitev skupščinskega sistema;
- demokratizacijo kadrovske politike in kandidacijskih postopkov ter takšno volilno zakonodajo, ki bo omogočala neposredne volitve.

VII. SPREMEMBE STATUTA SZDL SLOVENIJE

Statu SZDL Slovenije je zaradi vsega povedanega potreben temeljite kritične presoje kar je jasno že dlje časa. Na to so opozorile že razprave ob zadnjih spremembah in dopolnitvah, s katerimi so razširjene možnosti za svobodno združevanje ljudi tudi na druge oblike interesnega združevanja ter na družbeno gibanja. Ker smo se zavedali, da te določbe zahtevajo večjo konkretizacijo, smo se že ob zadnjih spremembah Statuta SZDL Slovenije zavzeli za čimprejšnje oblikovanje novega. Ta

naloga pa je tesno povezana z razčiščevanjem idejnih vidikov organiziranja in delovanja socialistične zveze, neje ustavne opredelitve ter programa SZDL. To so osnove za ustvarjanje statutarne in drugih, formalno-pravnih možnosti, ki izhajajo iz statuta, za uveljavljanje različnih alternativ, interesov, programov itd.

Če naj bo Socialistična zveza mesto nastajanja, soočanja, tekmovalnosti, nujnega dialoga, izražanja različnih mnenj ter ponujanja več rešitev ter globalnih političnih vizij, potem potrebujemo tudi pravila ravnanja za delo v okoliščinah in razmerah pluralnega prostora. Pravila morajo izražati potrebno politično kulturo, ki izhaja iz navedene funkcije.

Razdelava ustavnega določila o svobodni združevanju mora potekati v smeri zakonske ureditve načina uresničevanja pravice do

političnega združevanja in organiziranja občanov.

Predsedstvo RK SZDL Slovenije daje tudi pobudo za drugačno praznovanje 27. aprila, dneva ustanovitve OF. Primerna oblika praznovanja bi lahko bil festival Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije.

VIII. POZIV K TVORNEMU SO-DELOVANJU

Predsedstvo RK SZDL Slovenije predlaga, da se o teh vprašanih opravi široka razprava v krajevnih, občinskih, obalnih in mestnih konferencah SZDL, v družbenopolitičnih organizacijah, družbenih organizacijah in društvih, družbenih gibanjih in zvezah, v katero naj se v največji meri vključijo ljudje in občani. Rezultate te razprave bomo strnili na seji Republiške konference SZDL Slovenije.

SZDL SE MORA SPREMEMITI – ALI JE NE BO

Teze za razpravo o SZDL s poudarkom na krajevni in občinski organizaciji

I. SZDL je na hudi preizkušnji, taka, kot je zdaj, ne more več obstajati, v krizo družbe je vstopila takšna kot je, iz krize mora priti reformirana in boljša.

2. V socialistični zvezi smo se opredelili za samoupravni in politični pluralizem (?), to pomeni, da ne zatiskamo oči pred objektivnimi razlikami, ki se na različne načine izražajo v javnosti in v političnem sistemu.

3. V socialistični zvezi je prostor za vse, ki imajo kaj predlagati, programsko ponuditi, pokazati, zato je nujno legalizirati manjšino in jo zaščititi – v okviru Ustave.

4. Ustanavljanje raznih novih zvez in oblik organiziranja, kjer se rojeva konkurenca programov in ljudi, ni treba vselej videti kot uvajanje strankarskega življenja. Te so in morajo biti legitimne, če dosledno spoštujejo našo ustavno ureditev in če se opredeljujejo za delo znotraj sistema socialističnega samoupravljanja.

5. SZDL potrebuje nove ideje, nova gibanja, če mislimo in želimo našo organizacijo prenoviti.

6. Uniformna organiziranost SZDL – od krajevne skupnosti do federacije ni sprejemljiva več, ena kvaliteta sprememb je potrebna zvezni konferenci, druga v republiki in spet drugače in posebej v mestni, občinski ali krajevni organizaciji socialistične zveze.

7. Kako ločiti SZDL od države, socialistična zveza kot vlada v senci, opozicija v Kardeljevem smislu ali družbeno nadzorna organizacija oblasti in države?

8. Kako rešiti vprašanje članstva v socialistični zvezi; ali se končuje kolektivizem, brezimena množica, brezosebnost, ali se začne čas, ko je nujno povečati vlogo oziroma graditi na članu-posamezniku? Vprašanje večkratnega članstva, ko se član, posameznik opredeljuje do projektov, programov različnih zvez.

9. Nadaljnja demokratizacija SZDL je neizbežna, kako in kaj spremeniti, kako in kje, na katerem nivoju organizirati, pa ni dovolj samo aktivistična parola, temveč mora pomagati sodobna znanstvena misel.

II. Nujne naloge, ki jih mora opraviti SZDL, če hoče dati prostor uveljavljanju različnih interesov, programov, alternativ, idej itd.

1. Izdelati program socialistične zveze, ki bi izražal skupno slovensko politično voljo z znanjem, pripravljenostjo vseh, z novimi idejami in jasnejšo razmejitvijo med ideologijo in pravno normo pravne države.

2. Opredeliti in prilagoditi njeno družbeno zgodovinsko vlogo potrebam sodobnega časa.

3. Takoj začeti s spremembami Statuta SZDL (Pravil) iz več razlogov:

- a) omogočiti enakopravnost vseh, ki se združujejo;
- b) odpraviti transmissijsko vlogo (državi in partiji);
- c) odpraviti privilegijani položaj posameznih delov fronte;

č) omogočiti fleksibilnost sestave organov socialistične zveze, ki omogoča sprotno odzivanje na spremembe v političnem prostoru;

d) definirati frontno vlogo družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev;

e) utrditi vlogo člana-posameznika;

f) razrešiti materialni položaj (financiranje programov) organizacije.

4. Pripravi spremembe Zakona o društvih in razmejiti vlogo SZDL in državnih organov.

5. V svoji temeljni zasnovi frontne vloge SZDL kot fronte družbenopolitičnih organizacij, družbenih organizacij in društev ter fronte ljudi se je izrodila v fronto forumov in zelo oslajeno fronto ljudi.

6. Ali je socialistična zveza dovolj odprta, ali postaja sistem frontnosti omejujoč in kje? Kaj o tem menijo frontni deli; do sedaj se je jasno opredelila samo zveza komunistov Slovenije.

7. Ali je potem prava dilema v tem, kako krepiti njeno vlogo fronte organizacij, združenj ali frontne ljudi?

Ali gre za namišljeno dilemo in je pravo vprašanje, kje, na katerem nivoju organiziranosti krepimo njeno frontno vlogo v enem ali drugem smislu? Ali je pravi odgovor, da na nivoju federacije in na nivoju republike, neizbežna fronta forumov, vodstev, da pa je na nivoju občine in krajevne skupnosti nujno krepiti fronto ljudi?

8. Dejstvo je, da ne glede, kako se bo SZDL organizirala, demokracija razvila, delo v bočini, krajevni skupnosti, soseski, vasi, bo moralo biti takšno, da ga bo čutil posameznik. Odločilen bo odnos organizacije do človeka-posameznika z različnimi interesi, potrebami, željami, problemi. To pa predvsem takrat, ko pred njim – posameznikom – stoji država v vseh svojih oblikah, od brezčutnega upravnega organa do skupščine ali oblastnega posameznika.

III. Kaj nas čaka in kakšno delo opraviti v občinski in v krajevni organizaciji socialistične zveze, da bo takšna, kot si jo ljudje želijo?

Za ustvarjalni politični nemir (iskanja, alternative, programi, projekti) novonastajajočih zvez, združenj, skupin je značilno to, da se združujejo na republiškem nivoju z namenom vseslovenskega značaja, ki pa sloni na članu-posamezniku, predvsem in ne na podružnici, oddelku, osnovni ali krajevni organizaciji. razen kmečke zveze, ki ta napor dela.

Ali to ne pomeni tekmo za člana, za posameznika, ki se bo opredeljeval od projektov, konkretnih programov in vstopal v članstvo oziroma izstopal, ko bo ocenil in občutil, da to ni tisto, za kar se je pripravljen boriti.

● Kakšno organiziranost občinske organizacije SZDL v novih razmerah torej potrebujemo? Ali so sedanja pravila in poslov-

niki ustrezni, koliko je občinska organizacija SZDL organizacija države in koliko ljudi, članstva?

Kolikšna je njena transmissijska vloga, kje in kdaj je transmissijska partija, kje in kdaj državi, izvršilnim organom oblasti?

Kje je njena vloga krepitve samoupravljanja, kako posodobiti politično delo v občini, posebej v krajevni skupnosti, kje je tu politični pluralizem?

Kako organizacijo v občini reformirati, da postane temelj za interesno združevanje in konkurenco programov?

Ali, je še vzdržno vzdrževati nivo dela in delovanja na splošno, splošnih temah, ali je že nujno, da občinska organizacija SZDL postane pobudnik in nosilec neposrednih konkretnih akcij, konkretnih projektov?

Koliko in kakšen vpliv ima občinska organizacija za mesto, medobčinsko, republiško in obratno? Ali je dosežena organiziranost optimalna?

IV. Kakšno krajevno organizacijo SZDL potrebujemo?

Ali ni dozorel čas, da do sedaj obrnjeno piramido (na glavo) organiziranosti socialistične zveze postavimo nazaj tako, da bo trdno stala na temeljih?

Temelj organiziranosti morajo biti ljudje, članstvo, fronta ljudi s konkretnimi problemi, konkretnimi programi, projekti in ne fronta forumov družbenopolitičnih organizacij v KS.

V krajevni organizaciji ni potrebno iskati politični pluralizem, projektno delovanje – to je tu, živi, samo, da ga nismo tako imenovali.

Kaj drugega so sedanji organizacijski, operativni, gradbeni in drugi odbori?

Ali ni to pluralno projektno delovanje? Konkretni problem, konkreten interes, organizacija znanja, hotenja, materialnih in intelektualnih sil in pričakovani rezultat, ki se izkaže kot cesta, vodovod, kabelska televizija, gasilski ali družbeni dom, dobra kulturna in športna prireditev.

Stane Vlač je v »Komunistu« pod naslovom »Krajevna skupnost – grda račka« nedvoumno na svoj način opredelil današnje razumevanje krajevne skupnosti, ki v mnogočem velja tudi za krajevno organizacijo SZDL. Članek je zaključil takole: »Pa šeto: veselimo se let 1990, ko boste mnogi prišli v svate v krajevno skupnost.«

Čakati na rešitve nekoga drugega (od zgoraj) ni pomembno. Organizirajmo lastno znanje in opredelimo naloge, konkretno, operativno in akcijsko. Če se sami ne zavemo in ne začnemo spreminjati, nas bodo drugi (izven SZDL) prisilili v to.

Vukašin Lutovac

Pripis uredništva

Bralcem priporočamo prebrati tudi stališča ZZB NOV Slovenije o prenovi SZDL, ki so bila objavljena v TV-15, 16. marca 1989.